

Praćenje Strategije o pravima osoba s invaliditetom za razdoblje 2021. - 2030.

Nakon što je Europska komisija u ožujku 2021. godine donijela novu Strategiju o pravima osoba s invaliditetom 2021.-2030. čija je svrha osigurati njihovo puno sudjelovanje u društvu, ravnopravno s drugima u EU i šire, u svibnju 2022. objavljen je okvir za njezino praćenje koji omogućuje provjeru napretka za svaku od 64 aktivnosti koje dokument predviđa. Navedene aktivnosti razvrstavaju se u osam područja okvira za praćenje, a to su:

1. Pristupačnost: izgradnja Europe bez prepreka
2. Uživane EU prava: slobodno kretanje u druge države EU i sudjelovanje u političkim izborima
3. Pristojna kvaliteta života i neovisno življenje: poboljšanje kvalitete života i autonomije
4. Jednak pristup i nediskriminacija: zaštita osoba s invaliditetom od diskriminacije i osiguravanje jednakih mogućnosti za sudjelovanje u zajednici
5. Promicanje prava osoba s invaliditetom na globalnoj razini
6. Učinkovito provođenje Strategije
7. Vođenje primjerom: poboljšanje u pogledu raznolikosti i pristupačnosti u Europskoj komisiji
8. Svijest, upravljanje i mjerenje napretka: podizanje svijesti i praćenje provedbe Konvencije UN-a i strategije EU-a

Riječ je o mehanizmu koji ukazuje na područja u kojima postoji prostor za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom.

Osobe s invaliditetom imaju pravo na puno sudjelovanje u svim područjima života, kao i svi ostali, međutim, unatoč napretku i dalje postoje mnoge prepreke:

- Samo polovica (50,8 %) osoba s invaliditetom je zaposlena u usporedbi s tri od četiri (75 %) osobe bez invaliditeta

- Veći broj osoba s invaliditetom je u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti u usporedbi s osobama bez invaliditeta (28,4 % u usporedbi s 18,4 %)
- Četiri puta više osoba s invaliditetom od onih bez invaliditeta izjavljuje kako im zdravstvene potrebe nisu zadovoljene
- Manji broj osoba s invaliditetom stječe tercijarnu diplomu od osoba bez invaliditeta (29,4 % u usporedbi s 43,8 %) (izvor: Eurostat)

S druge strane, od sedam vodećih inicijativa Strategije, dvije su već postignute:

- Uspostavljanje Platforme za osobe s invaliditetom, putem koje zemlje Europske unije (EU), civilno društvo i institucije rade zajedno na ostvarenju ciljeva Strategije
- Obnovljena Strategija ljudskih potencijala za Europsku komisiju, s aktivnostima za promicanje različitosti i uključivanje osoba s invaliditetom

Više vodećih inicijativa bit će usvojeno u nadolazećim mjesecima i godinama:

- Paket za poboljšanje ishoda na tržištu rada osoba s invaliditetom (druga polovica 2022.)
- Europski resursni centar AccessibleEU (2022.), koji će pružiti informacije i primjere dobre prakse o pristupačnosti u različitim sektorima

- Prijedlog Europske kartice za osobe s invaliditetom, koja bi se primjenjivala u svim zemljama EU (do kraja 2023.), a koja će osobama s invaliditetom olakšati dobivanje odgovarajuće podrške prilikom putovanja ili preseljenja u drugu državu Europske unije
- Smjernice koje preporučuju poboljšanja u području neovisnog življenja i inkluzije u zajednici (2023.)
- Okvir za izvrsne socijalne usluge za poboljšanje kvalitete usluga u zajednici za osobe s invaliditetom (2024.)
Tablica praćenja predviđenih aktivnosti u potpunosti će se ažurirati na godišnjoj razini (sljedeće ažuriranje planirano je za siječanj 2023. godine.)
(izvor: www.ec.europa.eu)

Godišnjica Istanbulske konvencije

Dana 11. svibnja obilježena je jedanaesta godišnjica otvaranja mogućnosti za potpisivanje Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, poznatije kao Istanbulske konvencije. Riječ je o međunarodnom ugovoru koji pomaže u borbi protiv nasilja nad ženama i djevojčicama. Dokument je vrlo važan za žene i djevojčice s invaliditetom jer je u prosjeku dva do pet puta veća vjerojatnost da će se one suočiti s nasiljem nego druge žene i djevojčice. Konvencija prepoznaje oblike nasilja s kojima se suočavaju žene i djevojčice s invaliditetom (primjerice prisilnu sterilizaciju) te daje alate za borbu protiv nasilja i podršku žrtvama s invaliditetom.

Podaci o Konvenciji nakon potpisivanja:

- Ratificiralo ju 36 europskih zemalja
- Nije ju ratificiralo 12 europskih zemalja i Europska unija (EU)
- Turska se povukla iz Konvencije
- Organizacije žena i djevojčica s invaliditetom prijavile su stručnjacima zaduženima za praćenje Konvencije podatke o nasilju nad ženama i djevojčicama s invaliditetom u svojoj zemlji.

Europski forum osoba s invaliditetom kao krovna europska organizacija osoba s invaliditetom, zajedno sa svojim članicama poziva EU da ratificira Istanbulsku konvenciju i poduzme mjere borbu protiv nasilja nad ženama te navodi 5 razloga zašto bi EU trebala to učiniti:

- Nasilje nad ženama prijeti sigurnosti polovice stanovništva u EU-u, pogađa više od 250 milijuna žena i djevojčica, što ima cjeloživotne posljedice na njihovo fizičko i mentalno zdravlje.
- Žene s invaliditetom suočavaju se s dva do pet puta većom vjerojatnosti da će biti žrtve nasilja nego žene bez invaliditeta te su protiv svoje volje podvrgnute prisilnoj sterilizaciji i pobačaju. Osobe s psihosocijalnim teškoćama

izložene su većem riziku, osobito kada su odvojene u ustanovama.

- Osiguravanje pravde te usluga podrške i zaštite često su teško dostižni zbog nedostatka adekvatne pristupačnosti, pravnih i drugih vrsta prepreka. Primjerice, žene i djevojčice s invaliditetom koje su institucionalizirane mogu se naći u situaciji da im usluge budu nedostupne.
- Provedba Istanbulske konvencije unaprijedit će živote žena u Europi, uključujući žene i djevojčice s invaliditetom te će pokazati snažnu predanost EU-a okončanju nasilja nad svim ženama i djevojčicama koje zaslužuju živjeti život bez svih oblika nasilja.
- Ratifikacija će pridonijeti provedbi UN-ove Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, koja se odnosi na EU i sve zemlje EU-a, kao i Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, koju su ratificirale sve države EU-a.

Izvješće u sjeni o provedbi Istanbulske konvencije u Hrvatskoj

Hrvatska je 2018. godine, u okolnostima snažnog otpora, ratificirala Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, poznatiju kao Istanbulska konvencija. Potpisivanjem i ratifikacijom ovog dokumenta preuzela je određene obaveze koje se tiču prevencije rodno uvjetovanog nasilja, pružanja podrške i zaštite žrtvama, sankcioniranja počinitelja te donošenja politika koje omogućuju sveobuhvatni odgovor na nasilje prema ženama.

O provedbi Konvencije države su dužne periodično izvještavati GREVIO, stručnu skupinu zaduženu za praćenje provedbe Konvencije. Vlada RH je svoje izvješće usvojila 18. veljače 2022. te ga

uputila tijelu GREVIO na evaluaciju. Podnošenje izvješća od strane države samo je početak evaluacijskog procesa koji slijedi: u nadolazećim mjesecima, GREVIO će proučiti državno izvješće, ali i izvještaje iz sjene koje će im dostaviti predstavnici civilnog društva/druge institucije koje se bave ljudskim pravima. Nakon toga, na jesen očekuje se terenski posjet GREVIO predstavnika, nakon čega bi trebalo uslijediti i njihovo izvješće sa zaključcima o stanju u RH i pripadajućim preporukama. Potom će državi biti ostavljen određeni period da preporuke implementira i o tome povratno izvijesti GREVIO. Proces završava usvajanjem zaključaka o (ne)uspješnosti usvajanja danih preporuka. Opisani ciklus trebao bi trajati do 2027. godine.

Europski parlament predlaže novi izborni zakon kojim se osiguravaju politička prava osoba s invaliditetom

Na plenarnoj sjednici Europskog parlamenta održanoj dana 3. svibnja usvojena je rezolucija koja uključuje prijedlog novog izbornog zakona EU-a. Predloženi izborni zakon bio bi veliki korak naprijed u pogledu političkih prava osoba s invaliditetom u EU, jer osigurava pravo glasa svim građanima EU, bez obzira na njihovu poslovnu sposobnost te utvrđuje obveze država članica da unaprijede pristupačnost u pogledu europskih izbora.

Zastupnici u Europskom parlamentu prihvatili su s 323 glasa za, 262 protiv i 48 suzdržanih zakonodavni akt s kojim se složio Odbor za ustavna pitanja (AFCO). Slijedi dostava istog Vijeću, jer će konačnu odluku o promjeni izbornog zakona EU-a iz 1976. u konačnici donijeti države članice. Tekst koji su odobrili zastupnici Europskog parlamenta uključuje većinu prijedloga Europskog foruma osoba s invaliditetom (EDF). Članak 4. glasi: "Svaki građanin Unije s navršenih 16 godina, uključujući osobe s invaliditetom bez obzira na njihovu poslovnu sposobnost, ima pravo glasa na izborima za Europski parlament". Članak 6. obvezuje države članice da osiguraju da osobe koje žive u zatvorenim stambenim objektima mogu ostvariti svoje pravo glasa. Članak 7., koji se tiče pristupačnosti, navodi sljedeće odredbe:

1. Države članice trebaju osigurati da svi građani, uključujući osobe s invaliditetom, imaju jednak pristup relevantnim materijalima, prostorijama za glasovanje i biračkim mjestima.
2. Na temelju svojih nacionalnih sustava glasovanja, države članice trebaju uspostaviti odgovarajuće aranžmane s ciljem olakšavanja ostvarivanja prava glasovanja osoba s invaliditetom na neovisan i tajni način.
3. Države članice trebaju osigurati da osobe s invaliditetom, na njihov zahtjev, dobiju pomoć pri glasovanju od osobe po vlastitom izboru."

Osim toga, članci 8. i 17. također određuju obveze pristupačnosti za glasovanje poštom i izborne kampanje.

Donošenje novog izbornog zakona EU-a u skladu s Konvencijom UN-a o pravima osoba s invaliditetom potaknut će pozitivan učinak primjene i na nacionalnim, regionalnim i lokalnim izborima. EDF se planira povezati sa svojim nacionalnim organizacijama članicama kako bi zagovarao usvajanje ove uredbe Vijeća koja čini izbore za EU inkluzivnijima za 100 milijuna osoba s invaliditetom.

Izbori za zastupnike u Europskom parlamentu se u svim zemljama Europske unije u pravilu održavaju svakih pet godina, koliko traje zastupnički mandat. Glasači biraju zastupnike Europskog parlamenta neposrednim glasovanjem. U novopredloženom sustavu svaki bi birač imao dva glasa: jedan za izbor zastupnika u nacionalnim izbornim jedinicama i jedan za izbor zastupnika u izbornoj jedinici na razini Unije, koja će dati ukupno 28 dodatnih zastupnika. Kako bi se osigurala uravnotežena geografska zastupljenost na tim listama, države članice bit će podijeljene u tri skupine prema broju stanovnika. Liste će biti proporcionalno sastavljene od kandidata iz tih skupina. Liste kandidata na razini Unije trebala bi podnijeti europska izborna tijela, kao što su koalicije nacionalnih političkih stranaka i/ili nacionalne udruge glasača ili europske političke stranke.

Kao jedinstveni datum za europske izbore predložen je 9. svibanj 2024. godine.

Stajalište Europskog foruma osoba s invaliditetom o Europskoj kartici za osobe s invaliditetom

Europski forum osoba s invaliditetom (EDF) u svibnju 2022. godine objavio je Stajalište o Europskoj kartici za osobe s invaliditetom, neophodnom dokumentu koji bi osobama s invaliditetom omogućio slobodu kretanja u EU, što je pravo koje je još uvijek mnogima uskraćeno.

Ideja o kartici bila je prioritet u njihovom radu još od Kampanje “Sloboda kretanja” koju je EDF pokrenuo 2011. godine.

Godine intenzivnog zagovaranja slobode kretanja rezultirale su uvrštavanjem Europske kartice za osobe s invaliditetom kao „vodeće inicijative“ u novu Strategiju o pravima osoba s invaliditetom 2021.-2030., a Komisija najavljuje da će do 2023. izdati prijedlog za njezino donošenje.

Kartica bi se trebala temeljiti na obvezujućem zakonodavstvu EU-a, omogućavati uzajamno priznavanje statusa invaliditeta, pokrivati različita područja u domeni kulture, slobodnog vremena i sporta te biti popraćena web stranicom na razini EU-a i internetskom bazom podataka, kao i komunikacijskom te kampanjom podizanja svijesti za osiguravanje najvećeg mogućeg učinka.

U ovom trenutku status osobe s invaliditetom ne priznaje se uzajamno među državama članicama EU-a, što stvara poteškoće osobama s invaliditetom jer postoji mogućnost da njihove nacionalne iskaznice za osobe s invaliditetom neće biti priznate u drugim državama članicama.

Iskaznica EU-a za osobe s invaliditetom omogućuje njezinim nositeljima jednak pristup povlasticama izvan matične države, osobito u području kulture, zabave, sporta i prometa. Iskaznica se uzajamno priznaje među državama članicama koje dobrovoljno sudjeluju u sustavu.

U Pozicijskom tekstu EDF navodi kako ovakva kartica ima potencijal:

- Olakšati putovanje u EU osobama s invaliditetom i pomoći u stvaranju zajedničkog europskog identiteta
- Potaknuti veću razinu svijesti među pružateljima usluga o (nedostatku) pristupačnosti i dugoročno poboljšati pristup, a istodobno im omogućiti korist povećanjem broja korisnika
- Jačati suradnju između različitih nacionalnih tijela i vladinih agencije te podići svijest

o pitanjima invaliditeta u nacionalnom kontekstu

- Dati određenim osobama s (nevidljivim) invaliditetom alat za olakšavanje pristupa pogodnostima i uslugama bez potrebe za objašnjavanjem njihovog invaliditeta
- Pružiti osobama s invaliditetom iz država članica koje nemaju nacionalnu iskaznicu vezanu uz invaliditet dokument koji također mogu koristiti na nacionalnoj razini kao dokaz invaliditeta.

EDF drži kako je u uspješnoj implementaciji Europske kartice za osobe s invaliditetom ključna bliska suradnja na razini EU-a, kao i na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini organizacija osoba s invaliditetom. Ovo ne bi trebao biti projekt “odozgo prema dolje”, već bi se trebao izvršiti u potpunosti uz uključivanje osoba s invaliditetom i njihovih predstavnika iz organizacija. Navedeno bi se trebalo provesti i na razini politike (za razvoj kartice) i na izvršnoj razini (za implementaciju i distribuciju kartice). Sve bi dakako trebalo biti praćeno pravovremenim komunikacijskim aktivnostima, a Europska komisija, ističe EDF, trebala bi organizirati godišnje događaje s ciljem razmjene iskustava o izazovima, napretku i dobrim praksama među državama članicama, uključujući predstavničke organizacije osoba s invaliditetom, kako bi se s vremenom poboljšao opseg i korištenje kartice.

Pozicijski tekst Europskog foruma osoba s invaliditetom o Europskoj kartici za osobe s invaliditetom dostupan je na [poveznici](#).

